

Školitelský posudek na bakalářskou práci Matouše Svěráka “*The Wire*: Neoformalistická analýza a analýza fikčních světů”

Matouš Svěrák si pro svou bakalářskou práci vybral téma z oblasti popkultury a televizních studií, když se rozhodl prozkoumat televizní seriál *The Wire* jako příklad pro televizní tvorbu neobvykle komplikované narativní struktury a rafinovaného budování fikčního světa. Pro svou analýzu si v daném kontextu zvolil aktuálně (přinejmenším v českém filmovědném provozu) nejčastěji využívaný metodologický rámec, a to neoformalistický přístup k rozboru jednotlivých formálních fazet daného díla, v klasické podobě samozřejmě vycházející z prací Davida Bordwella a Kristin Thompsonové, přímo na svět seriálové fikce pak adaptovaný dalšími autory, včetně domácího specialisty Radomíra D. Kokeše. Právě jeho rozpracování možností neoformalistické analýzy a teorie fikčních světů v kontextu náročnějších televizních seriálů se pak stává hlavním inspiračním zdrojem pro předloženou práci, přičemž organické prorůstání těchto dvou přístupů je v práci aktivně reflektováno a využíváno.

Je poměrně zajímavou otázkou, proč se (v kontextu humanitních věd) poměrně exaktní nástroje pro analýzu audiovizuálního díla do takové míry a s takovou efektivností uplatňují právě v oblasti seriálové televizní tvorby, která je ze své podstaty méně sevřenou, disciplinovanou a (umělecky, autorsky) kontrolovanou produkcí než oblast filmové produkce, nicméně možná i právě pro svůj „průmyslový“ status mají ambicióznější seriály a série z posledního cca dvacetiletí tak velkou rezonanci v dané oblasti a daném rámci. Tím nechci vůbec zpochybňovat autorskou volbu metodického rámce předložené práce, ale především chci říci, že volba jak tématu, tak i metodického postupu je velmi aktuální a přestože ve své až samozřejmosti (díky předchozímu podrobnému rozpracování známými teoretiky) nepřináší v kontextu práce žádná velká překvapení, stává se metodologická „nástrojová sada“ skutečně účinným nástrojem pro zpracování velmi rozsáhlého a potenciálně rozmanitého materiálu (seriál má v celistvosti více než 60 hodin promítacího času a pracovalo na něm 27 režisérských osobností). Přesvědčivé je v tomto kontextu i rozhodnutí hledat většinový styl zkoumaného „korpusu“ prostřednictvím více méně náhodně vybraných epizod, což právě u seriálové (a tudíž doslova sériové) výroby působí výrazně přesvědčivěji, než podobné neoformalistické a historicko-poetické pokusy na základě náhodného vzorku pojmut jednotlivá období vývoje kinematografické produkce.

Kapitola představující metodologický rámec je sice poměrně stručná, nicméně autor velmi zručně z dostupných zvolených metod vybírá pevný konceptuální rámec, který bude dále využit. Matouš Svěrák si dobře uvědomuje omezení neoformalistické metody ve vztahu ke specifikám seriálové narace, tedy nemožnost plně pracovat se segmentací syžetu (který zde funguje spíše jako „narativní tok“, tedy na úrovni řady či sezóny, než na poli jednotlivého dílu), proto upřednostňuje právě inspirace z oblasti teorie fikčních světů (princiální pojmy fikcizace, fikcipedie, dále míra vědění, míra komunikativnosti a míra sebeuvědomělosti díla, základní stavební kategorie jako je fikční svět/makrosvět, mikrosvět, subsvěty aletické a ideologické v kontextu vztahu ke světu aktuálnímu). Základní rámec je dále doplněn přesným chápáním a využitím klasických čtyř bordwellovských rovin významu a úvahami o specifickém vnímání seriálového autorství

a sofistikované divácké práci s textem nad rámec samotného sledování díla. Zůstávají-li definice v tomto oddílu kusé a stručné, zároveň jsou maximálně funkční a produktivní (viz např. velmi hezké rozpracování na několika rovinách tematizovaného momentu „hry“ jako jednoho ze spojovacích principů fungování subsvětů daného vzorku).

Seriál *The Wire* zaujímá pozoruhodnou pozici v kontextu televizní tvorby posledních dvou dekad, přičemž tento kontext je zásadní pro pochopení formálních i stylových voleb tvůrců. Práce je proto vhodně doplněna kapitolou mapující přehledně produkční historii série, dokládající výjimečný status seriálu vyrobeného v kontextu „HBO Original Series“, tedy nové producentské strategie kanálu HBO, který od poloviny devadesátých let prosadil náročnější, autorsko-producentický princip (jehož důsledkem bylo, mimo jiné, i nákladnější, svým způsobem „filmovější“ pojetí televizní tvorby). Specifickou úlohu v tomto procesu sehrálo i angažování Davida Simona, novináře a spisovatele obeznámeného s prostředím i „polosvětlem“ Baltimoru, kam je seriál zasazen – i proto je logickou součástí této podkapitoly i biografičtější představení této figury a z převážně analytického charakteru práce tento oddíl nijak netrčí.

Nejrozsáhlejší část práce je pak věnována přímo formální a stylové analýze za použití připraveného pojmového aparátu. Analýza je sevřená, velmi disciplinovaná, plně funkční a překvapivě dynamická (tím „překvapivě“ opět narážím na úskalí dané metody, která v některých případech může svádět méně zkušené autory k mechanickému, repetitivnímu a až úpornému využití). Je pozoruhodné, jak nutně fragmentární a selektivní použití daného materiálu dokáže navodit pocit celistvého a univerzálně platného vhledu do daného souboru a do jaké míry čtenáři vlastně ani „nechybí“ interpretační či tematicky zaměřené vstupy do světa seriálu.

Poměrně často se v posledních letech stává, že studenti si volí za témata svých závěrečných prací materiál, ke kterému přistupují na základě své předchozí „fanouškovské“ zkušenosti s popkulturní sférou. Domnívám se, že nejinak tomu bylo i v tomto případě, že tedy důvodem k zpracování tématu byl intenzivní divácký zážitek a prožitek fikčního světa. Nicméně Matouš Svěrák zkušeně a suverénně odolává všem nástrahám takto inspirovaného textu – zůstává objektivní, analyticky ukázněný, terminologicky přesný a pevně soustředěný na vytyčené cíle své práce. Text je i přes intenzivní práci s odborným aparátem a komplikovanými konceptuálními rámci čtivý, dobře stylizovaný a formulačně přesný.

Doporučuji předloženou práci k obhajobě a navrhuji hodnocení známkou výborně.

31.8.2014

PhDr. Petra Hanáková, Ph.D.
KFS FFUK PRAHA